

etiam fundarum instrumentis vel cæteris armis, quæ noviter forsitan unusquisque a seniore vel domino suo iniuncta habuerit, principi, duci vel comiti suo presentare studeat. Si quis autem extra hanc decimam¹ partem servorum suorum in exercitus progressionem accesserit, omnis ipsa decima² pars servorum eius studiose quæsita atque descripta³, quidquid minus fuerit inventum de hac instituta decima⁴ parte servorum in bellicam unumquemque secum expeditionem duxisse, in potestatem principis reducendum⁵ est, ut cui hoc idem princeps prælargiri decreverit, in eius subiaceat potestate. Quicumque vero ex palatino officio ita in exercitus expeditionem profectus extiterit, ut nec in principali servitio frequens existat, nec in guardia⁶ cum reliquis fratribus suis laborem sustineat, noverit se legis huius sententia ferendum; excepto si eum manifesta languoris ostensio comprobaverit morbidum. Nam si quisque exercitium in eandem bellicam expeditionem profiscens, minime ducem aut comitem, aut etiam patronum suum sequutus fuerit, sed per patrocinia diversorum se dilataverit, ita ut nec in guardia cum seniore suo persistat, nec aliquem publicæ utilitatis profectum exhibeat, nec ei

talis profectio imputanda est, sed superiorum ordinem, quæ de vilioribus inferioribus personis in hac lege decreta sunt, in semetipsum noverit sustinere. His igitur ordinatis atque compositis⁷, restat ut frenum cupiditati eorum ponamus, quos ad peragenda negotia utilitatis nostra⁸ impingimus. Et ideo nullus dux, comes, tiufadus seu quislibet commissos populos regens, accepto beneficio, vel qualibet occasione sua⁹ pessimæ voluntatis, quemquam ex suis subditis de bellica profectione dimittat, aut admonitiones ipsas quæ fieri debent progressionē exercitus, vel inductione armorum, sub ista quasi admonitionis occasione interserat, unde quemquam illorum militare præsumat. Nam quisquis talia agens pro his, ut dictum est, causis a quolibet aut oblatum quodcumque percepit, aut ipse quidquam cuiuscumque exegerit; equidem si de primatibus palati fuerit, et illi a quo tale aliquid accepit, in quadruplum satisfaciat, et principi pro eo solo quo se munificare præsumpsit, libram¹⁰ auri solutum se noverit. Minores vero personæ ab honore vel dignitate ingenuitatis privatae, in potestatem sunt principis redigenda, ut quod de eis vel de rebus eorum iudicare elegit, sua¹¹ subiaceat modis omnibus potestati.

III. TITVLVS DE HIS QVI AD ECCLESIAM CONFVGIVNT.

- I. Ne ad ecclesiam confugiens abstrahatur, nisi armis defensus.
II. Si ad ecclesiam confugiens, dum suis armis defenditur, occidatur.

- I. ⁹ Ne ad ecclesiam confugiens abstrahatur, nisi armis defensus.

Nullus de ecclesia ausus sit aliquem violenter abstrahere, nisi ad ecclesiam confugiens armis se fortasse defendere voluerit.

- II. ¹⁰ Si ad ecclesiam confugiens, dum suis armis defenditur, occidatur.

Qui ad ecclesiæ porticos confugerit, et non deposuerit arma quæ tenuit; si fuerit occisus,

¹ Legion. y Complut. medietatem.

² Legion. y Complut. medietas.

³ Complut. discussa.

⁴ Legion. y Complut. medietate.

⁵ Legion. y Complut. est reducendum, qualiter id ipsum de hac medietate quod minus unusquisque secum in exercitum duxerit, cui hoc idem princeps prælargiri decreverit, sui maneat incunctanter arbitrii. His igitur ordinatis &c.

⁶ Lind. wardia, y asi despues.

⁷ Complut. constitutis.

⁸ Legion. y Complut. triginta auri solidos soluturum se

percusor in loco sancto nullam fecit iniuriam, nec ullam calumniam pertimescat.

III. De damno hominem ab ecclesia abstrahentis.

- III. De damno hominem ab ecclesia abstrahentis.
IV. Vt debitor sive reus de ecclesia non abstrahantur, et quæ sunt debita reddant.

Si quis de altaribus servum suum, aut debitorem non traditum sibi a sacerdote vel ab ecclesiæ custodibus, violenter abstraxerit; si honestioris loci persona¹² est, ut primum iudici de eo fuerit relatum¹³ altario, cui iniuriosus fuit, cogatur exsolvere solidos C. Inferior¹⁴ vero persona det solidos XXX: quod si non habue-

noverit. Minores vero personæ, et ea quæ acceperint in duplum illis a quibus sunt ablata vel exacta restituant, et ipsi L. flagella publice verberati suscipiant. Huius sane legis edictum ab anno secundo regni nostri ex die kalendiarum novembrium decernimus valitum.

⁹ Card. y Legion. Antiqua.

¹⁰ Toled. got. Card. y Legion. Antiqua.

¹¹ Legion. y Card. Antiqua.

¹² Toled. got. persona est, ante iudicem altario &c.

¹³ Complut. intimatum. Legion. revelatum.

¹⁴ Legion. y Lind. inferioris vero loci persona det.

LIB. X. TITVL. I.

rit unde componat¹, correptus a iudice in conventu publice C. flagella suscipiat. Dominus vero servum, sive creditor debitorem recipiat excusatum.

IV. ² Vt debitor seu reus de ecclesia non abstrahantur, sed quæ sunt debita reddant.

Eos qui ad ecclesiam vel ad ecclesiæ porticos confugerint, nullus contingere præsumat, sed presbytero³ vel diacono repeatet⁴ ut reformet, et seu debitor sive reus qui configurerat, si non

meretur occidi, apud repetentem ecclesiæ custos⁵ interveniat, ut ei veniam det, et exoratus indulget. Quod si debitor aliquis ad ecclesiam configurerit, eum ecclesia non vindicet⁶, sed presbyter aut diaconus debitorem sine dilatatione⁷ restituat; ita ut ipse qui debitum repetit, nequam cædere eum, aut ligare præsumat, qui ad ecclesiæ auxilium decurrit; sed præsente presbytero vel diacono constituant infra quod tempus ei debitum reformetur. Quia licet ecclesiæ interventus religionis contemplatione concedatur, aliena tamen retineri non poterunt. De homicidis autem, maleficis et veneficis in eorum titulis leges sunt requirendæ⁸.

LIBER X.

De divisionibus, et annorum temporibus atque limitibus.

I. TITVLVS DE DIVISIONIBVS, ET TERRIS

AD PLACITVM DATIS.

I. Vt valeat semel facta divisio.

II. De non revocanda divisione inter fratres, etiam si sine scriptura sit facta; solum si id idoneo teste convincatur.

III. Vt quod a plurimis et a melioribus in divisione est constitutum, a paucis et deterioribus non⁹ liceat immutari.

IV. Vt liceat uni heredi respondere, si ab aliquo petatur, et petere, si causa qualicumque compellitur.

V. Si placitum quis divisionis intrumpat, divisionem partem usurpans.

VI. Si vineam aut domum quis in consortis terra construxerit.

VII. Si vineam in aliena terra quis plantet, in qua non habet sortem.

VIII. De divisione terrarum facta inter gotum atque romanum.

IX. De silvis inter gotum et romanum indivisis relictis.

X. Quod ea quæ servus non iubente domino fecerit, excepto quod lex iubet, valere non

poterit.

XI. Vt qui terras ad canonem accepit, placitum servet.

XII. De terris quæ definito annorum numero per placitum dantur.

XIII. Si ille qui ad placitum terras accepit, extendat culturas.

XIV. Si inter eum qui dat et accipit terram aut silvam, contentio oriatur.

XV. Vt qui ad excolendum terram accipit, sicut ille qui terram dedit, ita et iste censem exsolvat.

XVI. Vt si goti de romanorum tertia quippiam tulerint, iudice insistente, romanis cuncta reformat.

XVII. De mancipiorum agnationibus dividendis, atque corum peculiis partiendis et decernendis¹⁰.

XVIII. Vt peculium et peculiare ad unam intelligentiam habeatur.

XIX. Si pro acceptis rebus promissio non solvatur.

I. ¹¹ Vt valeat semel facta divisio.

Valeat semel facta divisio iusta¹², et nulla postmodum immutandi admittatur occasio.

II. ¹³ Denonrevocanda divisione inter fratres, etiam si sine scriptura sit facta, solum si id idoneo teste convincatur.

Divisionem factam inter fratres, etiam si sine

¹ Complut. sine aliqua excusatione.

² En el códice Toled. got. después de la ley dice: Finit liber IX. Fls. Incipit liber X. Vamba Rex.

³ Legion. non convenit aliquatenus immutari.

⁴ Complut. discernendis.

⁵ Legion. Antiqua.

⁶ Legion. iusta et recta.

⁷ Legion. Antiqua.